

BORGINGSBESLUIT

Het bestuurscollege van HOGENT besluit dat

DE BACHELOR-NA-BACHELOROPLEIDING IN DE LANDSCHAPSONTWIKKELING

kwaliteitsvol onderwijs realiseert, dat zich op een internationaal en maatschappelijk relevant niveau bevindt.

Het bestuurscollege komt tot dit besluit op basis van een balansmoment uitgevoerd op 13 december 2022. Het visitatierapport ter voorbereiding van dat balansmoment en het reflectieverslag over het balansmoment maken integraal onderdeel uit van dit besluit.

HOGENT neemt dit besluit in toepassing van de Codex Hoger Onderwijs, in het bijzonder het artikel II.122, en op basis van haar regie voor de borging van de kwaliteit van haar opleidingen (BC/B/2017/ONDW/43520).

Het borgingsbesluit is geldig tot en met het academiejaar 2028-2029.

Gent

20 januari 2023

Paul Van Cauwenberge, voorzitter

**HO
GENT**

Postbus 5050

NL-3502 JB Utrecht

+31 30 87 820 87

www.AeQui.nl

info@AeQui.nl

PBA Landschaps- en Tuinarchitectuur Ba-na-ba Landschapsontwikkeling KASK & Conservatorium HOGENT

*Verslag van de opleidingsbeoordelingen
15 en 16 december 2021*

Utrecht

februari 2022

www.AeQui.nl

Evaluatiebureau voor het hoger onderwijs

Colofon

Instelling en opleidingen

KASK & Conservatorium HOGENT

Professionele Bacheloropleiding Landschaps- en Tuinarchitectuur

Bachelor na bacheloropleiding Landschapsontwikkeling

Visitatiecommissie

Lisa Janssen, voorzitter

Patricia de Cocq, deskundige

Adrian Noortman, deskundige

Nele Vandeneede, student-lid

Mark Delmartino, secretaris

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van

AeQui Europe

Postbus 5050

3502 JB Utrecht

Nederland

www.AeQui.nl

Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave.....	3
Inleiding.....	6
Eerste indrukken.....	8
Gesprekken.....	13
Bevindingen en overwegingen.....	20
Conclusies en aanbevelingen.....	25
Bijlagen	27
Bijlage 1 Visitatiecommissie	28
Bijlage 2 Programma visitatie	29
Bijlage 3 Bestudeerde documenten	30

Samenvatting

Voorliggend advies betreft de beoordeling van de driejarige professionele bacheloropleiding Landschaps- en Tuinarchitectuur (LTA) en de éénjarige bachelor na bacheloropleiding Landschapsontwikkeling (LO) van de School of Arts KASK & Conservatorium in Gent. Op basis van het gevoerde onderzoek naar de kwaliteit van beide opleidingen komt de commissie tot een holistisch oordeel. Dat **oordeel is positief** voor zowel de bachelor LTA als de *banaba* LO.

De visitatie heeft online plaatsgevonden op 15 en 16 december 2021. De commissie heeft zich een beeld gevormd van de opleidingen op basis van de Positiebepaling (zelfevaluatie), een selectie aan bachelorproeven, studentwerken, stageverslagen en aanvullende informatie. Daarnaast hebben de gesprekken met directie, alumni, werkveldvertegenwoordigers, docenten en studenten de opleidingen tot leven gebracht. De opleidingen zijn erin geslaagd de commissie te tonen waar ze voor staan, hoe ze hun profiel realiseren in de programma's, en op welke manier ze borgen dat de beoogde doelstellingen worden gehaald.

Beide opleidingen bestaan al geruime tijd en hebben zich via verschillende aanpassingen ontwikkeld tot robuuste programma's die ingebed zijn in het Vlaamse hoger onderwijslandschap, verankerd in het werkveld en verbonden met nationale en internationale disciplinaire netwerken. Elke opleiding heeft een eigen profiel dat duidelijk zichtbaar is in de domein-specifieke leerresultaten en in de opleidingsonderdelen van beide programma's. De samenhang binnen elk curriculum is bijzonder groot en dat is volgens de commissie de verdienste van het gecommitteerde en competente docententeam.

De commissie ziet wel nog ruimte om de kwaliteit en relevantie van de bachelor LTA te versterken door meer aandacht te besteden in het curriculum aan verdieping, specialisering en individuele inkleuring. Binnen de *banaba* LO kan het profiel verder worden geëxpliciteerd: het gaat dan zowel om de noties van multi-, inter- en transdisciplinariteit in de studie van landschapsontwikkeling, als

over de positie/rol van het facet ontwerpen binnen het programma.

Beide opleidingen trekken een heterogeen studentenpubliek aan: die studenten worden goed begeleid, halen een degelijk studierendement en vinden na afloop een job op niveau en in een relevant domein of besluiten om een vervolgstudie, vaak op masterniveau, aan te vatten. Studenten komen terecht in een dynamische leeromgeving met een degelijk systeem van begeleiding en goede online faciliteiten. De beschikbare werk- en ontmoetingsruimtes op de campus voldoen momenteel niet aan de verwachtingen van studenten en docenten. Dit is bekend bij het management en er is inmiddels een masterplan om deze situatie te verbeteren. De commissie onderschrijft het belang van goede en ruime werkplaatsen en ondersteunt de plannen van het management. Zij roept op dit voortvarend te blijven aanpakken om studenten hierin zo spoedig mogelijk beter te kunnen faciliteren.

De campus Bijloke vormt een unieke en inspirerende omgeving voor culturele en artistieke onderdompeling. Volgens de commissie kunnen beide opleidingen nog meer gebruik maken van het potentieel van de campus voor cross-over projecten en andere vormen van samenwerking met opleidingen binnen de School of Arts.

Beide opleidingen beschikken over een systeem van toetsing dat ingebed is in het evaluatiebeleid van de HOGENT en hechten in hun evaluatie groot belang aan transparantie: de aanpak van de toetsing per vak wordt tijdens de les besproken; de evaluatievormen zijn beschreven in de studiefiches en de beoordelingscriteria zijn beschikbaar.

De commissie is van oordeel dat de proef die de bachelor LTA afsluit een goede graadmeter vormt van het te bereiken eindniveau. Alle bestudeerde bachelorproeven getuigen van bachelorniveau, ook de eindwerken met een minimaal slaagcijfer. De commissie geeft de opleiding LTA wel ter overweging om de domein-specifieke leerresultaten te verweven in de beoordelingscriteria van de bachelorproef.

De multidisciplinaire insteek vormt volgens de commissie een bijzondere meerwaarde van de banaba LO. Die insteek komt ook tot uiting in de

toetsing. De bestudeerde werkstukken weerspiegelen de kwaliteit en het niveau die van een banaba-opleiding kan verwacht worden. De commissie ziet wel nog ruimte om het verband tussen domein-specifieke leerresultaten, leerdoelen en evaluatievormen te versterken door voor elk vak aan te geven welke DLR worden behandeld en (op eindniveau) geëvalueerd. Voorts dient de opleiding LO te bewaken dat elke student op die evaluatiemomenten ook individueel aantoon over de nodige competenties te beschikken.

Namens de commissie ter beoordeling van de bacheloropleiding Landschaps- en Tuinarchitectuur en de bachelor na bacheloropleiding Landschapsontwikkeling van de HOGENT.

Utrecht, NL, februari 2022

Lisa Janssen
Voorzitter

Mark Delmartino
Secretaris

Inleiding

De instelling

De Koninklijke Academie voor Schone Kunsten (KASK) Gent en het Koninklijk Conservatorium Gent vormen samen de School of Arts van HO-GENT en Howest, twee hoger onderwijsinstellingen die zijn ondergebracht in de koepel van de Associatie Gent. De School of Arts heeft twee campussen in Gent en één campus in Kortrijk. De School of Arts bestaat uit een decanaat, opleidingen en vakgroepen. Opleidingscommissies bewaken de kwaliteit, de inhoud en het pedagogisch project van de programma's; vakgroepen gaan over de verdeling van financiële en personeelsmiddelen, onderzoek, dienstverlening en infrastructuur. Het onderzoek wordt gecoördineerd door recent opgerichte interdisciplinaire onderzoekscentra zoals Futures Through Design. Volgens haar website brengt de School of Arts studenten in contact met pedagogen, kunstenaars, vormgevers en theoretici van kunst en vormgeving. Het gevarieerde aanbod aan artistieke disciplines garandeert wederzijds inspirerende en relatief open opleidingen met aandacht voor interdisciplinariteit. Het artistieke klimaat vormt niet alleen een vruchtbare omgeving voor KASK & Conservatorium, maar de instelling neemt er ook actief aan deel met de organisatie van onder meer tentoonstellingen, concerten, festivals, lezingen en film screenings.

De opleiding

De roots van de huidige driejarige professionele bacheloropleiding Landschaps- en tuinarchitectuur (LTA) gaan terug tot 1952 wanneer in de tuinbouwschool van Melle een Graduaat Tuin- en Landschapsarchitectuur wordt opgericht als 'speciaal jaar' na de middelbare schoolopleiding Tuinbouw. Sinds die tijd is de opleiding op verschillende manieren aangepast aan de ontwikkelingen in het onderwijslandschap en de behoeften van de arbeidsmarkt. In 2011 verhuisde de opleiding van Melle naar de Campus Bijloke in Gent. De meest recente programmawijziging dateert van 2017-2018: in aansluiting op de onderwijsvisie

van KASK & Conservatorium kreeg LTA een meer student gestuurde benadering met een transparant(er) studieprogramma, meer variatie in onderwijsvormen, nieuwe inhoud en meer ruimte voor individuele leertrajecten. In 2021-2022 telt de opleiding 224 studenten, waarvan 75 eerstejaars. In Vlaanderen biedt de Erasmushogeschool Brussel (campus Jette) ook een bachelor LTA aan.

De bachelor na bacheloropleiding (banaba) Landschapsontwikkeling (LO) ontstond in 1996 als voortgezette opleiding bij het Departement Biotechnologische Wetenschappen, Landschapsbeheer en Landbouw van de toenmalige autonome Hogeschool Gent. De reden voor die nieuwe opleiding was de beperkte studieduur van de toen nog graduaatsopleiding LTA en de onmogelijkheid om de moderne maatschappelijke ontwikkelingen in het vakgebied van landschapsontwikkeling volledig te omvatten. In het laatste decennium evolueerde de banaba LO van een vervolgopleiding voor studenten LTA naar een opleiding met een meer multidisciplinaire instroom zonder evenwel de focus op landschappelijke visievorming op regionale schaal en haar professionele bachelorkarakter te verliezen. De banaba LO is uniek in Vlaanderen en trekt gemiddeld 20 à 30 studenten per jaar aan; in het academiejaar 2021-2022 zijn 23 studenten ingeschreven.

Bezoek

De Hogeschool Gent heeft aan AeQui opdracht gegeven de onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met de opleiding een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. De individuele commissieleden worden in bijlage 1 voorgesteld.

De visitatie vond op 15 en 16 december 2021 plaats volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. In overleg met de instelling, de opleiding, het evaluatiebureau en de commissieleden is besloten om de visitatie online te organiseren. Het aantal sessies, hun volgorde en lengte

alsook het aantal gesprekspartners sloten zeer nauw aan bij wat gebruikelijk is in een 'reguliere' on-site visitatie. Tijdens de online visitatie vond een Open Gesprek plaats waarbij de opleidingen aan de hand van *best practices* in gesprek gingen met de commissie. De resultaten van dit ontwikkelgesprek hebben geen invloed op de in dit rapport weergegeven beoordeling.

De commissie heeft de opdracht gekregen twee eigenstandige opleidingen te beoordelen. Omdat er heel wat overlap is tussen beide opleidingen wat betreft de maatschappelijke inbedding, het onderwijsproces en het personeel, heeft de instelling één zelfevaluatie-rapport opgesteld met gemeenschappelijke en specifieke secties. Het bezoekprogramma bestond uit een mix van gezamenlijke gesprekken en sessies met studenten, docenten en werkveld per opleiding. Die gemengde aanpak komt ook terug in dit beoordelingsrapport.

Tijdens de voorbereiding van de visitatie heeft de commissie het zelfevaluatie-rapport ("Positiebepaling") van de opleidingen bestudeerd, alsook een selectie van afstudeerprojecten uit 2019-2020 en 2020-2021. De opleidingen hebben voorts heel wat documenten ter beschikking gesteld met achtergrondinformatie voor de beoordeling van de opleidingen. Een overzicht van het bestudeerde materiaal is beschikbaar in bijlage 3.

Beoordeling

Voor de beoordeling van de opleidingen heeft de commissie gebruik gemaakt van het Beoordelingskader opleidingsaccreditatie op maat van de eigen regie (NVAO Vlaanderen, juni 2020). Volgens dit kader wordt de beoordeling van de opleidingskwaliteit vormgegeven op basis van drie samenhangende vragen: (i) Wat beoogt de opleiding? (ii) Hoe realiseert de opleiding dat? En (iii) Hoe wordt vastgesteld dat wat beoogd werd, gerealiseerd is?

De commissie heeft zich in haar oordeel laten leiden door de acht kwaliteitskenmerken uit het beoordelingskader, die op hun beurt een vertaling zijn van de elementen uit de *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* (ESG) die kwaliteitsvolle opleidingen in het hoger onderwijs typeren. De commissie heeft hierbij een waarderende aanpak gehanteerd waarbij inhoudelijke keuzes van de opleidingen niet in vraag worden gesteld maar beoordeeld op hun aansluiting bij het beoogde opleidingsprofiel. De commissie heeft gepoogd die waarderende aanpak ook te laten doorklinken in dit rapport.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd. Aan het einde van de visitatie heeft de commissievoorzitter de opleidingen in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie. Dit rapport is in januari 2022 in concept toegestuurd aan de opleidingen; hun reacties zijn verwerkt in de definitieve rapportage.

Eerste indrukken

Beide opleidingen hebben met het oog op de visitatie een gezamenlijk zelfevaluatie-rapport opgesteld, de Positiebepaling Landschaps- en tuinarchitectuur & Landschapsontwikkeling. Zoals de naam het zegt, gaat het in dit document niet enkel over de huidige staat van de opleidingen maar ook om hun toekomst: elk hoofdstuk rondt af met een "beschouwende conclusie waarin de werkpunten, ambities en opportuniteiten zich uitkristalliseren in een toekomstvisie". De Positiebepaling behandelt beide opleidingen tezamen, tenzij anders vermeld. Hoewel ze een gescheiden opleidingsprofiel hebben met een verschillend leerproces en een ander profiel van studenten, delen LTA en LO veel op het vlak van maatschappelijke inbedding, leeromgeving, infrastructuur en personeel. De commissie heeft het zelfevaluatie-rapport bestudeerd en de commissieleden hebben hun eerste indrukken met elkaar gedeeld tijdens het voorbereidend overleg. In dit overleg zijn alle aspecten van de opleiding aan bod gekomen.

De commissie constateert dat de **Positiebepaling** een uitgebreid document is dat heel wat informatie biedt over de structuur en de krachtlijnen van beide opleidingen. De talrijke foto's en kaders met voorbeelden van goede praktijk maken het geheel prettig leesbaar en bieden de commissieleden een visuele blik op de opleidingen. Naast informatie over de (ontwikkelingen die hebben geleid naar de) huidige krachtlijnen, leerresultaten, leeromgeving, curricula, toetsing, studenten en docenten, bevat het rapport per hoofdstuk ook een evaluatie van en toekomstvisie op het profiel, het onderwijsproces, de leeromgeving, de studenten en het personeel van beide opleidingen.

Tijdens het vooroverleg gaven de commissieleden enerzijds aan dat al die elementen samen een goede inleiding en achtergrond vormen waar de opleidingen voor staan en waar ze naartoe willen. Anderzijds geeft de uitgebreide tekst aanleiding tot heel wat vragen: het gaat dan zowel over verdiepingsvragen uit interesse als om onderwerpen die in de Positiebepaling aan bod zijn gekomen maar verduidelijking behoeven met het oog op de oordeelsvorming door de commissie.

De commissie vond de **Inleiding** erg informatief: in aparte secties wordt helder aangegeven hoe de Positiebepaling tot stand is gekomen en hoe de opleidingen zich inschrijven in de visie en organi-

satie van de School of Arts. Voorts heeft de commissie een duidelijk beeld gekregen van de oorsprong en de ontwikkeling van beide opleidingen en hoe ze zich nu verhouden binnen de Vlaamse onderwijscontext. Dit eerste deel bevat ook een uitgebreide beschrijving van de nationale en internationale scène waarin de opleidingen en hun docenten via netwerking en samenwerking participeren. De commissie stelt vast dat beide opleidingen over goede contacten beschikken in Vlaanderen, Nederland en op Europees niveau en de mondiale en Europese ontwikkelingen op het vlak van landschaps- en tuinarchitectuur op de voet volgen. Uit de laatste sectie over de toekomst onthoudt de commissie dat het domein van LTA de laatste decennia sterk is uitgebreid qua doelstellingen, schaal en activiteiten. Op internationaal niveau streeft men ernaar die complexiteit op te vangen via vierjarige opleidingen. Dit betekent dat op termijn de huidige driejarige opleiding LTA niet meer volstaat en er nood is aan een masteropleiding. De gevolgen van die ontwikkelingen voor de invulling van het huidige curriculum en de mogelijke uitbreiding naar een masteropleiding wil de commissie zeker aan de orde stellen tijdens de gesprekken.

In het hoofdstuk **Profiel** komen de **krachtlijnen** van beide opleidingen duidelijk naar voren: de driejarige bachelor LTA is een brede sterk praktijkgerichte opleiding waarin de student intensief begeleid wordt en gevormd tot architecturaal

ontwerper van groene ruimtes. De opleiding kiest ervoor om studenten op te leiden tot ontwerpers met een brede, generalistische visie; ontwerpen en ontwerpend onderzoek staan centraal in de opleiding. De commissie onthoudt voorts uit deze secties dat de groeiende complexiteit waarin de landschapsarchitect zich moet bewegen ruim aandacht krijgt in de didactische en methodologische aanpak van de opleiding en in de ontwerp-projecten. Hoewel ze begrijpt dat tuinarchitectuur in Vlaanderen een sterke positie inneemt, wil de commissie de opleiding vragen of alle studenten zich tijdens de opleiding even sterk moeten bezig houden met alle vormen van (ontwerp van) landschaps- en tuinarchitectuur: kleine en grote tuinen, landschappen in landelijke en stedelijke gebieden, private en publieke ruimtes of dat er meer ruimte gecreëerd kan worden voor specialisatie in een specifieke vorm van landschaps- en tuinarchitectuur.

De eenjarige banaba LO is opgericht om studenten LTA de kans te geven zich vertrouwd te maken met de stijgende complexiteit van het ontwerpen voor een publieke context op regionaal schaalniveau. Door de jaren heen is de opleiding ook opengesteld voor studenten met andere disciplinaire achtergronden; samen kijken ze met een regionale landschappelijke bril naar de maatschappelijke uitdagingen van de toekomst. De opleiding is praktijkgericht met bijzondere aandacht voor ontwerpend onderzoek en een goede wisselwerking tussen theorie en praktijk; studenten met uiteenlopende vooropleidingen werken samen aan realistische want reële ontwerp opdrachten. De commissie gaf in het vooroverleg aan zeker de multidisciplinaire aanpak van de opleiding te willen bespreken: de vooropleidingen van de studenten kunnen een toegevoegde waarde betekenen voor de kennisverwerving tijdens de opleiding, maar hun verschil in kennisniveau met name rond ontwerpen kan ook een knelpunt vormen.

De commissie vond de uitgebreide sectie over de **maatschappelijke inbedding** van LTA en LO erg

informatief. Het is duidelijk dat de opleidingen met beide voeten "in de klei" staan en niet enkel een duidelijke visie hebben op onderzoek en dienstverlening, werkveldcontacten en internationalisering, maar die visie ook in de praktijk brengen. In het vooroverleg gaf de commissie aan dat ze uitkijkt naar de gesprekken met studenten, docenten en werkveld om van hen te horen hoe dit alles gerealiseerd wordt in de dagdagelijkse praktijk van de LTA en LO. Op basis van de sectie evaluatie en toekomstvisie hebben twee elementen de bijzondere aandacht van de commissie: de wijze waarop onderzoek (en het recent opgerichte onderzoekscentrum) gelinkt wordt aan het onderwijs in beide opleidingen; en de manier waarop de opleidingen hun integratie in de School of Arts zien als een meerwaarde voor hun profiel, en hoe die meerwaarde/integratie vorm krijgt.

Het omvangrijkste hoofdstuk uit de Positiebepaling betreft het **onderwijsproces en de leeromgeving** van beide opleidingen. In aparte secties worden de respectievelijke curricula, de begeleiding, evaluatie en feedback, infrastructuur en voorzieningen besproken. De opbouw en het verloop van zowel de bachelor LTA als de banaba LO worden zeer uitgebreid beschreven, met ruime aandacht voor de samenhang tussen het opleidingsprofiel, de onderwijsvisie en de individuele vakken. De schematische voorstelling van beide opleidingen laat bovendien toe om de positie van de verschillende vakken en hun onderlinge samenhang te begrijpen. De commissie constateert voorts dat teamoverleg niet alleen een belangrijke rol speelt in de inhoudelijke samenhang binnen LTA en LO, maar ook overkoepelend tussen beide opleidingen. De commissie waardeert ook de systematische betrokkenheid van studenten via klasvertegenwoordigers en in de opleidingscommissies. Wat betreft het curriculum wil de commissie meer te weten komen over de resultaten van de programmawijziging en met name of dit geleid heeft tot meer keuzemogelijkheden (het persoonlijk project) voor studenten. Aange-

zien er in het hele document relatief weinig aandacht is voor de impact van de COVID-19 pandemie op de programma's, zal de commissie dit ook aan de orde stellen in de gesprekken met docenten en studenten.

Uit de sectie over **begeleiding**, evaluatie en feedback onthoudt de commissie dat de opleidingen ruim inzetten op informatievoorziening naar toekomstige studenten. De commissie constateert bovendien dat informatie over de kwaliteit van de opleiding publiek toegankelijk is op de website van HOGENT. De opleiding LTA streeft ernaar de overgang van het secundair onderwijs te vergemakkelijken met laagdrempelige contacten en duidelijke aanspreekpunten; voorts zijn er structureel studie- en trajectbegeleiders en kunnen studenten ook informeel terecht bij de vakdocenten. Tijdens het toelatingsgesprek krijgen (toekomstige) studenten LO heel wat informatie; tijdens de opleiding gebeurt de begeleiding met name als onderdeel van de wekelijkse contactmomenten tijdens de ontwerpvakken.

Op het vlak van **evaluatie** (toetsing) volgen de opleidingen het evaluatiebeleid van HOGENT: dit vertaalt zich onder meer in een mix van evaluatievormen en een toenemende complexiteit van de opdrachten. De evaluatie van de ontwerpvakken bestaat uit een combinatie van procesbeoordeling (permanente evaluatie) en productbeoordeling (door een interne/externe jury). De commissie vernam dat, in navolging van het beleid bij de School of Arts, het eindproduct bij de bachelor LTA wordt beoordeeld door een volledig externe jury aan de hand van een evaluatieschaal die door de School of Arts is vastgesteld. De evaluatie van stageperiodes wordt in beide opleidingen georganiseerd volgens het stagereglement en gebeurt aan de hand van de zgn. SAM-schaal met concrete competenties die gedurende de stage worden opgevolgd. Op basis van de beschrijving in de Positiebepaling en de beoordeelde eindwerken die de commissie had bestudeerd, kwamen er tijdens het overleg heel wat concrete vragen naar boven over de toetssystematiek en de

wijze waarop het eindniveau in elk van beide opleidingen wordt vastgesteld en geborgd. Die vragen sluiten op hun beurt aan bij de sectie over de toekomst waarin beide opleidingen aangeven dat evaluatie een bijzonder aandachtspunt vormt en dat gewerkt wordt aan de systematische integratie van de domein-specifieke leerresultaten (DLR) in de verschillende opleidingsonderdelen en hun evaluatie.

Uit de sectie **infrastructuur en voorzieningen** en het kopje toekomstvisie infrastructuur komt naar voren dat de organisatie van beide opleidingen op de Campus Bijloke, waar ook veel andere opleidingen van KASK & Conservatorium gehuisvest zijn, heel wat kansen biedt voor culturele verrijking en informele uitwisselingen tussen studenten; daarnaast zijn er ook enkele initiatieven om studenten van verschillende opleidingen te laten samenwerken in projecten. De technische en digitale infrastructuur en de HOGENT-brede virtuele leeromgeving Chamilo lijken te voldoen. De zelfevaluatie schetst echter een problematisch beeld van het acuut ruimtegebrek op de Campus Bijloke om de pedagogische ambities van beide opleidingen te realiseren: er is nood aan doe-ateeliers die de studenten stimuleren om op school te werken alsook aan ruimte voor en investeringen in een werklabo waar studenten een breed spectrum van visuele ontwerp- en uitdrukkingvormen kunnen ontwikkelen. De commissie wil van het bestuur vernemen wat de plannen en de mogelijkheden zijn op het vlak van infrastructuur en investeringen. Van docenten en studenten wil de commissie graag horen in welke mate zij ook effectief deel uitmaken van – en zich laten inspireren door – de creatieve en artistieke vibe in de School of Arts en op de Bijloke campus.

In het hoofdstuk rond **studenten** heeft de commissie heel wat nuttige informatie opgepikt over het profiel van de instromende studenten LTA en LO, hun leercurve en studierendement, en de mogelijkheden die beide studies hen bieden op de arbeidsmarkt. Het ruim aanwezige cijfermateriaal – bijvoorbeeld rond het middelbare schooldi-

ploma van de LTA instroom en de sector van tewerkstelling van de LTA uitstroom - is daarbij nuttig om enkele vaststellingen in de juiste context te plaatsen. De commissie zal in haar gesprekken met studenten peilen naar de (verhalen van de) mensen achter de cijfers om na te gaan in welke mate de opleidingen aansluiten op de verwachtingen en vooropleidingen van de instromers; bij de alumni zal ze nagaan of en hoe de opleidingen hen hebben voorbereid op hun professionele carrière. In dat verband viel het de commissie op dat heel wat studenten LTA en LO na hun opleiding beslissen om verder te studeren; die vaststelling zal ook in de gesprekken aan bod komen.

In een relatief kort hoofdstuk over **personeel** komt naar voren dat heel veel individuele docenten deel uitmaken van één of beide opleidingen: 32 docenten nemen in de twee opleidingen samen 12,75 VTE op. De meeste docenten behoren tot de vakgroep Architectonisch Ontwerp; anderen tot de vakgroep Theoretische Omkadering van de Kunstpraktijk. De opleidingen kiezen bewust voor een combinatie van docenten die nog met één voet in het werkveld staan en een groep docenten met een grote onderwijsopdracht om de opleidingen te dragen; deze laatste groep geeft vaak opleidingsonderdelen in alle LTA-jaren en/of in beide opleidingen. In het vooroverleg gaf de commissie aan dat zij op het vlak van personeel wil ingaan op de mogelijkheden tot deskundigheidsbevordering, de verbinding tussen onderwijs en onderzoek, en de ruimte die met name docenten met een coördinerende functie hebben om 'alle ballen in de lucht te houden'.

In het afsluitende hoofdstuk Conclusies en Perspectieven worden de voornaamste speerpunten voor de korte termijn nogmaals voor het voetlicht geplaatst: op basis van de voorgaande hoofdstukken en secties heeft de commissie het voornemen om elk van die speerpunten – profilering, nexus onderwijs/onderzoek, ruimte voor zelfsturing door studenten, en ruimte voor ontmoeting binnen KASK & Conservatorium - tijdens de gesprekken aan bod te laten komen.

Om vast te stellen in welke mate studenten LTA en LO de beoogde leerresultaten ook daadwerkelijk realiseren, heeft de commissie in de aanloop naar het bezoek de **kwaliteit van de bachelorproeven LTA** bestudeerd, alsook de **LO projecten Landschapsontwerp II**. Tijdens het voorbereidend overleg hebben de commissieleden hun bevindingen met elkaar gedeeld. Wat betreft de bachelorproeven LTA zijn de commissieleden het met elkaar eens dat alle producten van voldoende niveau zijn, ook die eindwerken die slechts nauwelijks boven de 10/20 scoren. Andere eindwerken halen dan weer een hogere score, en het verschil in onderlinge kwaliteit is volgens de commissie ook groot. Over het algemeen vindt de commissie dat de kracht van de eindwerken ligt in de kwaliteit van het ontwerp, de kostenraming en de planten kennis. Het zijn vaak erg toepassingsgerichte eindwerken waarin het visionaire element minder aandacht krijgt. Volgens de commissie is er ruimte om meer aandacht te geven aan de interpretatie van de gegeven opdracht: studenten hebben veel kennis van de plangebieden maar die kennis wordt slechts beperkt gebruikt voor een stevige onderbouwing van de ontwerpvoorstellen. De commissie zal die bevindingen tijdens de gesprekken delen en de docenten om een reactie vragen.

Wat betreft de banaba LO vindt de commissie het op basis van het ter beschikking gestelde materiaal bijzonder moeilijk om het algemene niveau van de eindwerken vast te stellen. Een aantal dossiers was onvolledig; bovendien gaat het om één groepswork dat in het derde kwartaal wordt opgeleverd en niet de competenties van de studenten aantoont op het einde van de opleiding. De commissie ziet wel het eindresultaat, maar vindt weinig aanknopingspunten in het project of de evaluatie dat de producten al dan niet beantwoorden aan de vooropgestelde leerdoelen. Uit het materiaal blijkt ook niet wat de individuele bijdrage was van elke student aan het project, hoe die bijdrage werd geëvalueerd en of elke student, ongeacht zijn of haar disciplinaire achtergrond, hiermee alle beoogde leerresultaten navolgbaar

heeft gerealiseerd. De commissie nam zich voor om bij aanvang van de gesprekken aan het bestuur en de directie aan te geven dat een cluster van vragen rond de keuze voor het LO eindproduct, de evaluatie van de LTA-bachelorproef en de vaststelling en borging van het eindniveau in

beide opleidingen bijzondere aandacht behoeft tijdens het bezoek.

Gesprekken

Het online visitatiebezoek bestond uit een tiental gespreksrondes die gespreid waren over twee dagen. De gesprekken verliepen in een prettige sfeer waarbij alle gesprekspartners zich open hebben opgesteld.

Bestuur en directie

Tijdens het eerste gesprek met bestuur en directie kwamen voornamelijk de vragen van de commissie aan bod rond de eigenheid van de opleidingen, het profiel van de masteropleiding, het personeel en de infrastructuur. De eigen signatuur van deze bacheloropleiding LTA ten opzichte van de enige andere LTA-opleiding in Vlaanderen, aan de Erasmushogeschool Brussel, bestaat uit de inbedding van de Gentse LTA in de School of Arts. Inhoudelijk is de focus volgens de gesprekspartners zeer gelijklopend: beide opleidingen zijn ontstaan in een tuinbouwschool, behandelen de verschillende schaalniveaus en besteden veel aandacht in het eerste jaar aan de tuin; Brussel telt meer zij-instromers, Gent meer generatiestudenten.

In Vlaanderen is het beroep van landschaps- en tuinarchitect geen wettelijk beschermde titel. Op internationaal niveau worden er eisen gesteld aan de titel, onder meer door de Europese vereniging van docenten en onderzoekers landschapsarchitectuur ECLAS; in Vlaanderen wordt al enige tijd geijverd voor erkenning van de wettelijke titel LTA, maar die erkenning zal wellicht nog enige tijd op zich laten wachten.

Indien de masteropleiding er komt, zal die volgens de gesprekspartners waarschijnlijk in het verlengde liggen van de bachelor LTA. Hierdoor kan het profiel van de bachelor verder uitkristalliseren en de master zich meer ontwerpgericht en op een ander niveau positioneren. In dat geval blijft het zinvol om ook nog de banaba LO aan te bieden als praktijkgerichte multidisciplinaire opleiding met een duidelijke focus op landschappelijke visievorming.

Hoewel de meeste docenten een LTA-achtergrond hebben, doen de opleidingen beroep op alsmaar meer docenten uit andere disciplines, zoals Interieurvormgeving (auto-cad) of Beeldende Kunst (schetslessen). De man-vrouw verhouding ligt volgens de gesprekspartners beter binnen het docententeam (in balans) dan bij de studenten (meer jongens). Het blijkt een werk van lange adem om de School of Arts omgeving binnen te brengen in het curriculum LTA en LO. Binnen LTA gebeurt dit via projectweken; bij de rekrutering van nieuwe collega's wordt gekeken naar creatieve profielen.

De opleidingen LTA en LO zijn samen met de bachelor Interieurvormgeving op zoek naar bijkomende ruimte. De noden en ambities op dit vlak zijn vastgelegd in een Masterplan Huisvesting. Echter, zowel de (geschikte) gebouwen als de financiële middelen om die gebouwen aan te schaffen zijn beperkt. Bovendien staan nieuwe ruimtes hoog op de agenda bij heel wat opleidingen.

Ten slotte gaf de decaan van de School of Arts aan dat informatie over de kwaliteit van de opleidingen publiek toegankelijk is op de website van HOGENT. Hij erkende dat die publieke informatie tot nu toe niet altijd eenvoudig terug te vinden was voor externen; in de nabije toekomst zal dit verbeteren omdat de website wordt vernieuwd.

Online showcase

In het kader van de showcases heeft de commissie binnen het bestek van een uur een digitale rondgang gemaakt op de campus, kennis gemaakt met verschillende LTA en LO projecten, de horizontale en verticale samenhang doorgrond van de bacheloropleiding LTA, en zich verdiept in de nexus onderwijs – onderzoek. De commissie

vond de presentaties zeer relevant omdat ze verschillende kernelementen uit de Positiebepaling op een aangename en interessante manier hebben verduidelijkt. Voor de presentaties werd gebruik gemaakt van de digitale samenwerkingstool Miro, een instrument dat tijdens de COVID-19 pandemie veelvuldig is gebruikt in de opleidingen en ook na de pandemie behouden blijft.

Werkveld en alumni LTA

De belangrijkste onderwerpen in dit gesprek waren de inhoud van het curriculum LTA en de relevantie van een eventuele masteropleiding vanuit het standpunt van het afnemend werkveld. De gesprekspartners onderstreepten de noodzaak van een masteropleiding: die kan ervoor zorgen dat afgestudeerden zowel de technische als de ontwerp kant van LTA op hoog niveau beheersen; momenteel komen bachelors in het werkveld voornamelijk in technische functies terecht, terwijl ze met een masterdiploma meer kansen hebben binnen een bureau.

Het huidige curriculum LTA is volgens de gesprekspartners zo gevuld met onderwerpen en opdrachten dat studenten hoogstens kunnen proeven van de verschillende schaalniveaus - tuin, park, landschap - en daarnaast ook de technische componenten moeten verwerven: plantenkennis, meetstalen, budgettering. De opleiding LTA zou er volgens het werkveld goed aan doen om focus aan te brengen in het curriculum waarbij studenten al in het eerste jaar een idee krijgen van de verschillende schaalniveaus en daarna een keuze kunnen maken voor meer tuin, park of landschap. Gevraagd naar wat zeker moet behouden blijven, wordt de plantenkennis als een meerwaarde bestempeld, alsook de aandacht voor ontwerp. Wat momenteel nog ontbreekt, is een vak over visie en de maatschappelijke rol van LTA: de huidige studenten worden geacht heel veel te doen, maar krijgen niet altijd de tijd om naar de wereld te kijken en na denken over het vak. Nochtans zijn dit competenties die belangrijk zijn op de arbeidsmarkt. Een werkgever verwoordde het als volgt:

“Bij aanwervingen kijken we naar drie zaken: kunnen ze tekenen, hebben ze visie, en wat is hun inzicht in de materie?”

Werkveld en alumni LO

De commissie heeft het in dit gesprek voornamelijk gehad over de toegevoegde waarde van de opleiding LO voor studenten en werkgevers. Het werkveld en de alumni waren unaniem in het benadrukken van multidisciplinariteit als belangrijkste kenmerk en meerwaarde van de opleiding: wie LO heeft gestudeerd, is nadien op de werkvloer veel sneller weg met werken in multidisciplinaire groepen of interdisciplinaire projecten. Ze vonden het daarom een goed idee dat studenten LO voor hun eerste opdracht moeten samenwerken in multidisciplinaire groepen.

De gesprekspartners benadrukten dat de banaba niet opleidt tot een nieuw of ander beroep, maar een belangrijke aanvulling op de basisopleiding vormt. Daarom zal de opleiding LO wellicht meer impact hebben op studenten met een ontwerpgerichte vooropleiding zoals architectuur of LTA; wie met een milieuachtergrond instroomt, keert vaak terug naar de basisopleiding met extra kennis en vaardigheden; de meerwaarde van LO voor studenten met een bachelor vastgoed was niet altijd duidelijk voor de werkveldvertegenwoordigers.

Als potentiële stagebegeleiders gaven de gesprekspartners aan dat de stageperiode erg kort is; hierdoor kunnen studenten LO slechts zeer kortstondig proeven van het werkveld en is het voor de stagebedrijven moeilijk om stagiairs LO volwaardig in te schakelen.

Ten slotte vinden de gesprekspartners dat de banaba LO in een inspirerende en bevrijdende omgeving wordt aangeboden. De opleiding kan wel nog meer doen om op de campus samen te werken met andere opleidingen van KASK. Daarnaast mag de opleiding LO niet vergeten om ook buiten de campus te treden, zodat studenten effectief leren projecten opzetten en werken rond participatie en stakeholderbetrokkenheid.

Docenten LTA

In het gesprek met de docenten LTA ging het voornamelijk over de invulling van het curriculum en de evaluatie van de bachelorproeven. Wat betreft het curriculum begrepen de gesprekspartners de voorkeur van het werkveld voor een meer doorgedreven specialisatie. Zelf staan de docenten nog steeds achter hun expliciete keuze om studenten eerst alle schaalniveaus aan te leren en pas in een later stadium te laten kiezen: terwijl het werkveld weet wat het wil en nodig heeft, is dat niet altijd het geval voor de instromende studenten. Er zijn volgens de gesprekspartners drie redenen om in eerste instantie aandacht te besteden aan de tuin: de tuin is een passend referentiekader voor beginnende studenten waarin ze relatief snel en gericht leren werken; bovendien is het belangrijk om studenten voor te bereiden op een mogelijke carrière in de tuinsector, die sterk staat in Vlaanderen; vanuit didactisch oogpunt is het moeilijker om te starten met het schaalniveau landschap omdat dit kennis van de theoretische opleidingsonderdelen vereist. Het gaat immers niet alleen over ontwerpen maar ook over wat klimaat en landschap betekenen in Vlaanderen; men kan met andere woorden geen landschap plannen zonder de theoretische basis, die nog ontbreekt bij studenten in het eerste jaar.

Op vraag van de commissie naar het eindniveau bevestigden de gesprekspartners dat alle studenten op het einde van de opleiding LTA vertrouwd zijn met alle schaalniveaus en over dezelfde competenties beschikken. Ze hebben een grondige kennis van het micro- en mesoniveau en kennis van het macro schaalniveau. In vergelijking met de vierjarige opleidingen in Nederland werken LTA-studenten tijdens hun driejarige opleiding minder op grote schaal (landschap); LTA-studenten beschikken voorts over een degelijke kennis van techniek en ruimteontwerp, terwijl hun strategische profiel minder ontwikkeld is dan in Nederland.

De beoordeling van de bachelorproef bestaat uit een combinatie van procesbeoordeling (1/3 van

de score) door interne LTA-docenten en productbeoordeling (2/3 van de score) door een externe jury: die aanpak doet volgens de gesprekspartners recht aan zowel de eigen inzichten als de visie van de School of Arts. Op die manier houdt je als docenten een vinger aan de pols maar creëer je ook een afstand tussen 'jouw' studenten en 'hun' producten. Bovendien is het een goede manier voor studenten om het resultaat van hun werk aan 'buitenstaanders' te (leren) presenteren. De productbeoordeling gebeurt aan de hand van zeven criteria, gaande van visie en concept over ontwerp tot presentatie, waarbij de externe juryleden kennis hebben van de leerdoelen van de bachelorproef. De docenten beoordelen het proces aan de hand van zeven andere criteria, gaande van informatieverwerking over creativiteit tot afspraken en deadlines, en motiveren hun score op basis van feedback die doorheen het hele traject in een logboek hebben bijgehouden.

De opleiding heeft vastgelegd op welke manier de leerdoelen van de respectievelijke vakken aansluiten bij de negen domeinspecifieke leerresultaten (DLR) van de bachelor LTA. Wat betreft de borging van het eindniveau gaven de gesprekspartners aan dat die DLR impliciet verwerkt zitten in het product van de bachelorproef. Momenteel is er echter nog geen directe link tussen de DLR en de beoordeling van de bachelorproef, maar het is wel de intentie van de opleiding om dat op korte termijn te expliciteren.

Docenten LO

De belangrijkste onderwerpen tijdens het gesprek met de docenten LO waren het eindproduct, de werkdruk, de COVID-19 pandemie en de instroom. De gesprekspartners gaven aan dat zij gekozen hebben om het groepsproject Landschapsontwerp II als eindproduct te beschouwen omdat het om een multidisciplinair project gaat waar studenten – meer dan in de individuele stage rapporten – tonen waar ze aan gewerkt hebben. De gesprekspartners zijn zich bewust van de onvolledigheid van de dossiers: de combinatie van systematiek, techniek en archivering verloopt

niet optimaal, en al zeker niet in tijden van pandemie.

De docenten bevestigden dat de werkdruk hoog is, maar dat zij energie en inspiratie halen uit de combinatie van hun lesopdracht met onderzoek. Op die manier kunnen ze nieuwe inhoud ontwikkelen voor hun onderwijs. Bovendien houden de talrijke overlegmomenten met het interdisciplinaire team de geesten scherp; overleg met het werkveld is dan weer belangrijk voor de ontwerplessen en opdrachten. Ten slotte waarderen de docenten de inspanningen van de centrale diensten van het KASK om hen waar mogelijk te ontzorgen, bijvoorbeeld rond projectcontracten. De docenten zijn zeer gedreven bezig met hun vak en hun studenten; wat volgens hen ontbreekt – of waar ze onvoldoende toe komen – is tijd voor reflectie.

Naast alle negatieve impact van de pandemie, heeft COVID-19 ook enkele opportuniteiten geboden: zo spelen docenten nu veel korter op de bal, naar elkaar en naar studenten toe. Een docent verwoordde het als volgt: "ik heb nog nooit zoveel contact gehad met collega's als tijdens Corona; waar we geen fysieke ruimte hebben, is er die wel digitaal." Een collega vond dat één-op-één gesprekken met studenten ook online goed werken omdat er dan geen afleiding is. Enkele docenten onderstreepten voorts hun didactische progressie in online lesgeven. De digitale tool Miro zal ook na de pandemie ingezet worden in het onderwijs.

De commissie stelt vast dat de DLR van de opleiding LO ruim geformuleerd zijn. Volgens de gesprekspartners worden de DLR gerealiseerd in het programma en laat de ruime formulering juist toe dat een brede groep van studenten met verschillende achtergronden ook effectief in staat is om die leerresultaten te behalen.

De instroom is erg heterogeen en wordt met de jaren meer divers. Tijdens de intake wordt volgens de gesprekspartners heel duidelijk aangegeven

dat studenten LO na afloop geen landschapsarchitect zijn en ook geen ontwerper. Tijdens het gesprek wordt gekeken naar de motivatie, de interesse in landschap en hoe de student die motivatie en interesse aannemelijk maakt. Het gesprek is niet bindend maar wel richtinggevend; de opleiding heeft niet de behoefte om de criteria voor toelating strikter te maken of verder te formaliseren.

Afsluiter van de dag

Tijdens een afsluitend moment op het einde van de eerste dag gaf de commissie aan dat de opleiding meer tot leven is gekomen. Hoewel de gesprekken vlot verliepen, begreep ze ten volle dat de opleidingen zich liever on site hadden getoond zodat de commissieleden de ateliers van de opleiding zouden kunnen bezoeken en vaststellen hoe inspirerend de omgeving van de School of Arts op campus Bijloke is.

Op basis van de onderwerpen die tijdens de eerste sessies aan bod waren gekomen, beloofde de opleiding om bijkomend materiaal te bezorgen over de projecten LO en hun evaluatie, alsook een korte tekst over de borging van het eindniveau in de banaba. De commissie zal zich tijdens de ochtend van dag twee voornamelijk bezig houden met studentenzaken en voorts intern de toetssystematiek en de borging van het eindniveau bespreken.

Studenten LTA

In de eerste sessie van dag twee sprak de commissie met studenten LTA over hun motivatie voor de opleiding, de begeleiding, de positionering binnen KASK, onderzoek, toetsing en onderwijs in tijden van COVID. Het viel de commissie op dat bijna alle gesprekspartners een ASO achtergrond hadden en enkele studenten waren ingestroomd na andere – al dan niet succesvol afgeronde – hoger onderwijsopleidingen. Studenten hebben gekozen voor LTA omwille van de link met de natuur, het milieu, planten en dieren en voor het praktische hands-on karakter van de opleiding.

De opleiding beantwoordt aan de verwachtingen; studenten zijn zich bewust van de milieuproblematiek en geven aan dat duurzaamheid een belangrijk thema is in de lessen en de opdrachten.

Ze waarderen voorts de nadrukkelijke begeleiding in de beginfase van de opleiding en zijn tevreden dat er ook nadien ondersteuning en begeleiding mogelijk is.

De opleiding geeft goed en snel informatie over de structuur van de opleiding tijdens de kennismakingsweek; de excursie op het einde van die week is een goede voorafspiegeling van de opleiding. Daarnaast krijgen studenten in de loop van de opleiding relevante informatie over mogelijke beroepsuitwegen en stages, en docenten polsen regelmatig bij studenten naar hun individuele plannen voor de toekomst.

De campus is heel inspirerend als ontmoetingsplek; samen onderwijs volgen is mogelijk in het kader van de keuzevakken en de projectweek.

De gesprekspartners geven aan dat ze weinig zicht hebben op het onderzoek van hun docenten; dat heeft wellicht te maken met de fase van het onderzoek en de mate waarin studenten hieraan kunnen deelnemen. Binnen het curriculum LTA is er geen apart vak onderzoek; wel worden studenten doorheen de jaren vertrouwd gemaakt met de verschillende aspecten van onderzoek, met name tijdens de ontwerp opdrachten en het vak ontwerpmethodieken.

Op het vlak van evaluatie is het voor studenten steeds duidelijk waarop en hoe ze worden getoetst, en wat de toetscriteria zijn. Wat betreft de scores, is er geen twijfel over voldoende en onvoldoende, maar het verschil tussen 12/20 en 16/20 is niet altijd helder. In dat geval kunnen studenten steeds terecht bij hun docent voor verdere informatie. In het tweede jaar wordt veel gewerkt met permanente evaluatie waarbij docenten vooral mondeling feedback geven op de vorderingen van de student; schriftelijke feedback

komt meestal in de vorm van een bericht met concrete werkpunten.

Studenten missen tijdens de pandemie het fysieke aspect van samen les volgen en de mondelinge bespreking van hun projectwerk met docenten, begeleiders en medestudenten. De docenten doen heel hard hun best om ook in online-modus de studenten 'bij de les te houden'.

Studenten LO

Volledig in lijn met de brede instroom van de opleiding sprak de commissie met een hele heterogene groep van studenten. Tijdens het gesprek kwamen onderwerpen zoals de keuzevrijheid in het curriculum, de groepsprojecten, evaluatie, het internationale karakter van de opleiding en de impact van COVID-19 aan bod. Het eenjarige programma LO bestaat volledig uit plichtvakken. Niettemin benadrukken de studenten dat ze redelijk wat vrijheid hebben om een eigen invulling te geven aan de stage en aan de opdrachten. Naast een lijst van mogelijke stageplekken die de opleiding heeft opgesteld, kunnen studenten ook met een eigen voorstel komen. Het product van die groepsopdrachten is strak voorgeschreven maar binnen elke opdracht en elk team is er ruimte om de individuele bijdrage in te richten volgens de eigen interesse en achtergrond.

Alle gesprekspartners zien de meerwaarde van groepsprojecten voor de interdisciplinariteit van de opleiding, maar geven ook aan dat de samenwerking binnen groepen niet altijd vanzelfsprekend is: soms lopen de achtergronden van de teamleden teveel uiteen en niet iedereen toont altijd dezelfde inzet. Een gesprekspartner stelde voor om elk project als groep te starten en dan individueel te laten afronden.

De evaluatie van modules en opdrachten is helder voor de studenten LO: ze weten waar ze op beoordeeld worden en bij projectwerk is de verdeling tussen nota en presentatie bekend. De aandacht voor peer evaluatie vinden ze passend en verrijkend.

Alle gesprekspartners benadrukken de aandacht voor de internationale dimensie van landschapsontwikkeling in het programma en waarderen de mogelijkheid van internationale bezoeken of een stage in het buitenland. Voorts is er ook veel aandacht voor internationale bronnen die niet altijd eenvoudig te ontsluiten zijn; dit betekent voor studenten dat ze uit hun comfort zone moeten treden, wat ze een goede leerschool vinden voor hun verdere professionele carrière.

Tijdens de pandemie heeft de opleiding geprobeerd om de ontwerpvakken zoveel mogelijk op de campus te laten doorgaan. Het groepswork was moeilijk te organiseren en ook het aanleren van een nieuw computerprogramma (GIS online) was intellectueel zwaar en bij momenten frustrerend voor zowel docent als studenten.

Bijkomende informatie

Op de avond van de eerste dag en de ochtend van de tweede dag heeft de opleiding nog bijkomende informatie en materiaal bezorgd over de stage LO, de groepsprojecten LO en hun respectievelijke evaluatie. Voorts heeft de opleiding LO schriftelijk geantwoord op de vraag van de commissie hoe binnen de banaba, gegeven de diverse instroom, getoetst kan worden dat de studenten voldoende competentie op het vlak van alle DLR's behalen. De opleiding beschrijft in haar antwoord dat er geen specifiek (evaluatie)document bestaat waar in één oogopslag kan vastgesteld worden of en in hoeverre een individuele student voldoet aan alle DLR's. Binnen de opleiding LO is er geen proef of opdracht waarin alle DLR's tegelijk worden beoordeeld. Elk vak binnen de banaba heeft aandacht voor een specifieke set aan DLR's, waarvan de verworven competentie door de vakspecifieke evaluatiemethodes wordt afgetoetst. Wanneer studenten slagen voor elk van de opleidingsvakken, gaat de opleiding er dan ook vanuit dat deze studenten voldoende competenties hebben verworven op het niveau van alle DLR's omdat ze in de afzonderlijke vakken afgetoetst zijn. Om te kijken of de DLR's op een evenwichtige manier aan bod komen doorheen de opleiding, wordt er gewerkt met een kruistabel, die de commissie

heeft bestudeerd in een bijlage bij de Positiebepaling.

Facultatief terugkommoment

Na afloop van de verschillende gesprekken heeft de commissie de tijd genomen om na te gaan of alle openstaande vragen uit het voorbereidend overleg afdoende aan bod waren gekomen tijdens de gesprekken. Het merendeel van de vragen was inderdaad beantwoord. Op basis van de bijkomende informatie en het gesprek met de studenten LO vond de commissie het wenselijk om haar voortschrijdend inzicht over de stage, het groepsproject en de borging van het eindniveau van de banaba LO af te toetsen bij een vergenwoordiging van die opleiding.

Wat betreft het belang van de stage LO bij de borging van de competenties geeft de opleiding aan dat de stage voor hen één van de vakken van de opleiding is. De stage vindt weliswaar op het einde van de opleiding plaats, maar weerspiegelt daarom niet het eindniveau; in dat opzicht is het door de commissie bestudeerde project Landschapsontwerp II uit het derde kwartaal richtinggevend.

Op de vraag van de commissie of de multidisciplinaire groepsopdrachten een goede balans vinden tussen de verschillende achtergronden van de studenten LO antwoordt de opleiding dat alle studenten in staat zijn om in grote lijnen grafisch een aantal zaken voor te stellen. Sommigen hebben al GIS gehad en in de meeste gevallen hebben studenten een vooropleiding met een ruimtelijke insteek gevolgd. De opleiding gebruikt ontwerpend onderzoek als methodiek om studenten te laten praten met elkaar; het product dat hieruit voortvloeit is een middel, niet het doel, en staat ten dienste van het leren.

De borging van het eindniveau gebeurt volgens de opleiding LO niet op een apart moment of door één product. De DLR's van de banaba LO zijn twee jaar geleden vastgesteld en nadien vertaald in de leerdoelen van de respectievelijke modules.

Wanneer studenten slagen voor elk van de vakken LO, beschouwt de opleiding dat ze het eindniveau hebben aangetoond.

Bevindingen en overwegingen

In de vorige hoofdstukken heeft de commissie gerapporteerd over de eerste bevindingen uit de Positiebepaling LTA & LO, over de onderwerpen die daarbij tijdens het online bezoek zeker aan bod moesten komen, over de open informatieve gesprekken die de commissie met verschillende stakeholders heeft gevoerd, en over de afwegingen van de commissie op basis van het bijkomend materiaal. Wat volgt is het resultaat van de interne deliberatie van de commissie op het einde van de tweede visitatiedag. De bevindingen en overwegingen zijn gebaseerd op de vaststellingen uit de voorgaande hoofdstukken en zijn geordend volgens de acht kwaliteitskenmerken van het beoordelingskader Opleidingsaccreditatie op maat van de eigen regie, met een apart kopje over de COVID-19 pandemie. De rapportering omvat zowel sterke punten als aandachtspunten, alsook enkele aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling van de bachelor LTA en de banaba LO.

Leerresultaten

Vertegenwoordigers van beide opleidingen hebben meegewerkt aan de totstandkoming van de domein-specifieke leerresultaten (DLR). Dit resulteert volgens de commissie in DLR die de krachtlijnen van beide opleidingen weerspiegelen. Die krachtlijnen zijn doorheen de ontwikkelingsgeschiedenis van beide opleidingen langzaam gegroept en vormen een passend raamwerk voor zowel LTA als LO. Beide opleidingen zijn relevant in het licht van de huidige en toekomstige maatschappelijke uitdagingen, stevig verankerd in het beroepenveld en ingebed in de Vlaamse, Europese en internationale context.

De negen DLR voor de bachelor LTA zijn inhoudelijk zeer precies geformuleerd met respect voor het niveau en de oriëntatie van de opleiding. Bovendien heeft de opleiding ervoor gezorgd dat de DLR vertaald zijn in leerdoelen van opleidingsonderdelen en op verschillende momenten in het curriculum worden getoetst. Bij de totstandkoming van de DLR is rekening gehouden met de ontwikkelingen in het domein van landschaps- en tuinarchitectuur op internationaal niveau. Niettemin stelt de commissie vast dat in vergelijking met andere landen die een vierjarig programma aanbieden, de opleiding LTA in Vlaanderen beperkt blijft tot drie jaar. Zonder afbreuk te willen doen aan de kwaliteit van de huidige bachelor LTA is er volgens de commissie ruimte – en een

door een internationale agenda gedreven relevantie – om werk te maken van een masteropleiding LTA.

De tien DLR voor de banaba LO zijn ruim beschreven zodat studenten met een brede waaier aan vooropleidingen kunnen instromen en binnen het bestek van het eenjarig curriculum de leerresultaten van de opleidingen kunnen behalen. Ook hier is de commissie van oordeel dat de geformuleerde DLR overeenkomen met de inhoud, het niveau en de oriëntatie van de opleiding. De commissie geeft de opleiding wel ter overweging om het profiel van de opleiding nog scherper te formuleren: het gaat dan zowel om de noties multi-inter- en transdisciplinariteit binnen het domein en de opleiding landschapsontwikkeling, als om de verwachtingen (ten aanzien) van een heterogene groep aan instromers over het facet ontwerpen binnen de opleiding.

Curriculum

Het onderwijsprogramma van de bachelor LTA heeft doorheen de jaren heel wat aanpassingen ondergaan. De commissie stelt vast dat de meest recente hervormingen geleid hebben tot een robuust curriculum dat zowel horizontaal als verticaal coherent is. Dit is het werk van vele gecommiteerde docenten en het resultaat van talrijke overlegmomenten en intensieve procesbegeleiding door het decanaat. De commissie waardeert

in het bijzonder de aandacht binnen het programma voor het creatief proces van ontwerp, voor de toenemende complexiteit van het domein, voor de koppeling met onderzoek, voor de internationale dimensie, en voor de realistische praktijkopdrachten. De kwaliteit en relevantie van de opleiding LTA kan in de toekomst nog versterkt worden wanneer in het curriculum nog meer ruimte komt voor verdieping via individuele trajecten, voor cross-over initiatieven met andere opleidingen op de campus en voor een nog innigere band tussen onderwijs en (multidisciplinair) onderzoek. Deze suggesties komen volgens de commissie niet als een verrassing want zijn al geformuleerd in de toekomstvisie van de opleiding LTA. Daarnaast vraagt de commissie de opleiding te overwegen om de breedte van het werkveld en de ruimte voor individuele inkleuring vanuit het perspectief van zowel landschap als tuin eerder in te brengen in het curriculum. Ook in de bachelorproeven kan de opleiding hier meer ruimte voor geven door het eindproduct afhankelijk te maken van het schaalniveau waarop de student verkiest te werken.

De ontwikkelingen in de banaba LO hebben geleid tot een stevige opleiding met een relevant curriculum. Het brengt studenten met een heterogene achtergrond samen om vanuit multidisciplinair perspectief te kijken naar de actuele maatschappelijke uitdagingen rond landschapsontwikkeling. De commissie waardeert de multidisciplinaire aanpak, de praktijkgerichte insteek en de aandacht voor de professionele/werkveld dimensie van de opleiding LO. Ook in deze opleiding is nog ruimte voor cross-over initiatieven binnen KASK en voor een sterkere band tussen onderwijs en onderzoek. De commissie is voorts van oordeel dat de respectievelijke modules relevant zijn op zichzelf en binnen het geheel van de opleiding. De link tussen DLR en vakinhouden kan nog worden aangescherpt: daarbij hoeft een module niet telkens alle DLR te omvatten; elk DLR moet daarentegen wel expliciet aan bod komen in één of enkele vakken.

Ten slotte viel het de commissie op dat heel wat studenten uit beide opleidingen na hun studie een vervolgtraject aanvatten in binnen- of buitenland. Dit betekent dat beide programma's erin slagen om studenten de nodige competenties, interesse en zelfvertrouwen te geven om verder te studeren. Verschillende studenten opteren daarbij voor een masteropleiding in Nederland of in andere Europese landen. De commissie juicht die interesse voor een masteropleiding toe; ze ziet hierin ook een bijkomend bewijs voor de zinvolheid van een masteropleiding LTA in Vlaanderen.

Docenten

Binnen LTA en LO is een groot aantal docenten aan de slag: het team bestaat enerzijds uit een beperkt aantal personeelsleden met een ruime onderwijsaanstelling en een coördinerende functie en anderzijds uit talrijke medewerkers die met één voet in de praktijk staan. Deze mix is een bewuste – en volgens de commissie passende – keuze. Verschillende docenten zijn bovendien betrokken bij zowel LTA als LO. De docenten zijn inhoudelijk onderlegd, didactisch bekwaam en voelen zich betrokken bij de opleiding. Een aantal docenten doet aan onderzoek en verwerkt de resultaten hiervan in het onderwijs. Sommige docenten hebben een groot netwerk in het Vlaamse werkveld en/of binnen de internationale (onderwijs- en onderzoek) scène van landschaps- en tuinarchitectuur. Tijdens het online bezoek heeft de commissie kennis gemaakt met een team dat zich met groot enthousiasme inzet voor de persoonlijke ontwikkeling van de studenten. Die betrokkenheid en beschikbaarheid wordt ook herkend en door studenten en alumni als sterk punt van de opleiding naar voren geschoven. Het viel de commissie bovendien op dat docenten niet enkel bezig zijn met hun eigen vak maar ook de plaats van hun opleidingsonderdelen binnen het geheel van het curriculum kennen en hierover afstemmen met collega's.

Studentenvoorzieningen en studiebegeleiding

De commissie stelt vast dat de bachelor LTA jaarlijks een redelijk constant aantal nieuwe studenten aantrekt met een heterogene achtergrond: naast wat oudere studenten die al een opleiding achter de rug hebben of die aan het werk zijn, zijn er studenten met een beroeps- of een technische achtergrond, uit het kunstonderwijs en uit het algemeen vormend secundair onderwijs. Ondanks een zekere uitval tijdens het eerste jaar, is het studierendement behoorlijk hoog en de studievertraging van de gemiddelde afgestudeerde LTA-student beperkt. Dit studierendement is volgens de commissie niet enkel een verdienste van de student maar ook van de docenten, de studie- en trajectbegeleiders, de voorzieningen en de structuur van de opleiding. De studiebegeleiding en de informatievoorziening zijn sterk en gericht op de persoonlijke ontwikkeling van de individuele student. Bovendien maken studenten al van bij het begin van de opleiding kennis met vertegenwoordigers van de toekomstige arbeidsmarkt en worden zij geregeld informeel gepolst door docenten over hun professionele ambities.

De banaba LO trekt ook een heterogeen publiek aan, zij het van jonge afgestudeerden en meer ervaren professionals met uiteenlopende disciplinaire achtergronden. Ook hier is het studierendement hoog en de studievertraging beperkt. Studenten LO maken gebruik van dezelfde voorzieningen als hun collega's van LTA en worden tijdens contactmomenten begeleid door de aanwezige docenten. Een eerste vorm van studiebegeleiding vindt plaats tijdens het intakegesprek met kandidaat-studenten wanneer de opleiding peilt naar de motivatie van de kandidaat en aangeeft wat studenten wel en niet kunnen verwachten.

Onderwijsleeromgeving

Beide opleidingen beschikken over een robuuste leeromgeving: dit geldt zowel voor de verschillende opleidingsonderdelen en hun samenhang in het curriculum, voor de kwaliteit en betrokkenheid van de docenten als voor de materiële en immateriële faciliteiten die ter beschikking staan van de studenten. De ateliers spelen een belangrijke

rol als werk- en ontmoetingsruimte in de opleidingen maar zijn momenteel onvoldoende talrijk, ruim en uitgerust om die dubbele rol ook optimaal te kunnen waarmaken. De commissie onderschrijft het belang van – en de nood aan – goede en ruime werkplaatsen alsook van een fysieke infrastructuur die onderling contact tussen de ateliers faciliteert. Bovendien biedt de campus Bijloke een enorme waaier aan culturele en artistieke mogelijkheden, die de opleidingen nog beter zouden kunnen benutten voor multi-, inter- en transdisciplinaire projecten.

Beoordeling

Beide opleidingen zijn voor hun systeem van toetsing schatplichtig aan het evaluatiebeleid van HOGENT. De commissie stelt vast dat beide opleidingen voor elk onderdeel van het curriculum een duidelijke evaluatievorm heeft ontwikkeld. Die evaluatie bestaat in vele gevallen uit een combinatie van procesbeoordeling en een eindtoets. De aanpak van de toetsing per vak wordt tijdens de les besproken; de evaluatievormen zijn beschreven in de studiefiches en de beoordelingscriteria zijn beschikbaar. Studenten en alumni hebben aangegeven dat de opleiding zeer transparant is op het vlak van evaluatie, dat studenten over alle informatie beschikken en beroep kunnen doen op docenten wanneer zij vragen hebben bij de inhoud van een toets of bij de beoordeling van hun examen.

Voor wat betreft de bachelor LTA heeft de commissie een vijftiental bachelorproeven bestudeerd. Volgens de commissie tonen studenten via dit eindwerk aan dat zij de beoogde leerresultaten hebben bereikt en klaar zijn om uit te stromen naar de arbeidsmarkt of een vervolgstudie aan te vatten. De kracht van de eindwerken ligt in de kwaliteit van het ontwerp, de kostenraming en de plantenkennis. Hoewel alle studenten voldeden aan de minimumeisen die gesteld worden aan een professioneel georiënteerd eindproduct op bachelorniveau, viel het de commissie op dat er een groot verschil in kwaliteit was tussen de eindproducten. Het ging in de meeste gevallen om zeer toepassingsgerichte eindwerken waarin de

onderbouwing van de ontwerpvoorstellen en het visionaire element enkel in de betere bachelorproeven naar boven kwam. De beoordeling van de bachelorproef bestaat uit twee delen: een productbeoordeling door een externe jury en een procesbeoordeling door de begeleidende docenten. De commissie onderschrijft de gekozen aanpak, maar ziet ruimte voor een betere navolgbaarheid van de scores op de individuele criteria door gerichte schriftelijke onderbouwing van de cijfers en feedback. Omdat het gerealiseerde eindniveau van de opleiding LTA wordt aangetoond via de bachelorproef, geeft de commissie de opleiding als aanbeveling om de DLR expliciet te verweven in de beoordelingscriteria van de bachelorproef. In opvolging van haar suggestie onder curriculum, stelt de commissie voor om meer diversiteit in de toetsvormen te brengen, bijvoorbeeld in de opdrachten voor de bachelorproef.

Het viel de commissie op dat in de opdrachten voor de banaba LO heel wat aandacht gaat naar de ruimtelijke opgave terwijl het geen doel op zichzelf is en niet alle studenten vanuit hun vooropleiding even vertrouwd zijn met dit gegeven. De commissie raadt daarom de opleiding aan om de positie van ontwerp en ruimtelijke opgave als evaluatiecriterium binnen het programma te verhelderen. De commissie onderschrijft de relevantie van groepsopdrachten in een opleiding als LO met een zeer duidelijke multidisciplinaire insteek. Ze geeft de opleiding wel ter overweging om te verduidelijken hoe individuele studieprestaties worden geëvalueerd en hoe individuele expertise kan worden gehonoreerd. Voorts heeft de commissie een aantal studentproducten bestudeerd die in het kader van het vak Landschapsonwerp II zijn ingediend en beoordeeld, alsook enkele stageverslagen en -beoordelingen. De commissie is ervan overtuigd dat die individuele werkstukken aan de maat zijn, m.a.w. dat zij het niveau weerspiegelen dat van een banaba-opleiding kan verwacht worden. Echter, het was de commissie niet duidelijk in welke mate studenten via die concrete producten kunnen aantonen dat zij de

volledige set van DLR voor de opleiding landschapsonwikkeling hebben bereikt. Dit is met name het geval voor het groepsproject bij Landschapsonwerp II waarin elke student een deel van het project ontwikkelt in functie van de eigen interesse en disciplinaire achtergrond. De commissie raadt derhalve de opleiding LO aan voor elk vak – niet enkel stage en landschapsonwerp – zeer precies aan te geven welke DLR worden behandeld en geëvalueerd tijdens het examen. Voorts kan de opleiding beschrijven waar en wanneer een bepaalde DLR op eindniveau wordt getoetst, bewaken dat op die manier alle DLR op eindniveau worden beoordeeld en tenslotte vaststellen dat elke student op die evaluatiemomenten ook individueel aantoonde over de nodige competenties te beschikken.

Ten slotte heeft de review van bachelorproeven en eindproducten aangetoond dat het systeem van archivering van die eindwerken en hun evaluaties niet optimaal is. De commissie raadt de opleidingen aan om hier een goede systematiek in te vinden.

Studieloopbaaninformatie

Beide opleidingen beschikken over het nodige informatiemateriaal en organiseren kennismakingsmomenten zodat kandidaat-studenten zich een beeld kunnen vormen van de opleiding. Dit is niet onbelangrijk aangezien enkele bachelorstudenten aangaven dat ze lange tijd het bestaan van de opleiding niet kenden en slechts via een algemene studiekeuzecheck op het pad van LTA waren gezet. Daarnaast zijn er voor ingeschreven studenten regelmatig infosessies over het programma, de opdrachten, de internationale studieperiode, de keuzevakken, de stage en de bachelorproef. Uit de gesprekken met LTA en LO studenten onthoudt de commissie ten slotte dat de informatievoorziening tijdig en correct gebeurt.

Publieke toegankelijkheid van informatie

De commissie heeft op basis van de informatie in de Positiebepaling kunnen vaststellen dat op de

publieke website van de HOGENT een overzicht wordt gegeven van de regie van de kwaliteitszorg. Die website bevat ook een link naar alle visitatierapporten en borgingsbesluiten van de verschillende opleidingen. Die rapporten worden integraal ter beschikking gesteld. De commissie heeft wel vastgesteld dat de website niet altijd het meest recente visitatierapport bevat.

COVID-19

De pandemie heeft sinds maart 2020 een impact op het onderwijs, de studenten en de docenten van beide opleidingen. Waar mogelijk zijn de ontwerpvakken zoveel mogelijk on-site georganiseerd. Voorts hebben studenten en docenten er

het beste van gemaakt met aangepaste online lessen, veel onderling digitaal teamoverleg, één-op-één feedbacksessies tussen studenten en docenten, en het gebruik van Miro als digitaal schoolbord voor specifieke vakken. Uit de gesprekken onthoudt de commissie dat de docenten (volgens de studenten) ongelooflijk hard hun best doen en dat de studenten (volgens de docenten) matuur omgaan met de situatie. De pandemie heeft voorts duidelijk gemaakt dat de huidige fysieke infrastructuur onvoldoende is voor de beide opleidingen: zowel docenten als studenten gaven aan dat bepaalde vormen van overleg vlotter online dan on campus te organiseren zijn.

Conclusies en aanbevelingen

In de vorige hoofdstukken heeft de commissie gerapporteerd over de virtuele expeditie naar de professionele bacheloropleiding Landschaps- en tuinarchitectuur en de bachelor na bacheloropleiding Landschapsontwikkeling bij de School of Arts KASK & Conservatorium op de campus Bijloke in Gent. Gedurende die tocht heeft de commissie veel geleerd over de opleidingen op basis van de Positiebepaling, de bachelorproeven, de stageverslagen en het bijkomende materiaal. Daarnaast hebben de gesprekken met bestuur, directie, alumni, werkveldvertegenwoordigers, docenten en studenten de opleidingen tot leven gebracht. De commissie vindt dit een bijzondere verdienste van de opleiding: visitatiebezoeken vinden normaal op locatie plaats en de commissie had zich al verheugd op een rondleiding op de campus, bij de School of Arts en langs de verschillende ateliers. Niettemin heeft de commissie ook op afstand een duidelijk beeld gekregen van waar de opleidingen voor staan, hoe ze dit in hun programma's realiseren, en op welke manier ze borgen dat de beoogde doelstellingen worden gehaald. Op basis van het gevoerde onderzoek naar de kwaliteit van beide opleidingen komt de commissie tot een holistisch oordeel en dat oordeel is **positief** voor zowel de bachelor LTA als de banaba LO.

Beide opleidingen bestaan al geruime tijd en hebben zich via verschillende aanpassingen ontwikkeld tot robuuste programma's die ingebed zijn in het Vlaamse hoger onderwijslandschap, verankerd in het werkveld en verbonden met nationale en internationale disciplinaire netwerken.

Beide opleidingen hebben een eigen profiel dat duidelijk zichtbaar is in de domein-specifieke leerresultaten en in de opleidingsonderdelen van beide programma's. De samenhang binnen elk curriculum is bijzonder groot en dat is de verdienste van het gecommitteerde en competente docententeam. Sterke punten van beide programma's zijn de aandacht voor de toenemende complexiteit van het domein, de koppeling van onderzoek en onderwijs, de internationale dimensie, en de realistische praktijkopdrachten.

Beide opleidingen trekken een heterogeen studentenpubliek aan: die studenten worden goed begeleid, halen een degelijk studierendement en vinden na afloop een job op niveau en in een relevant domein of besluiten om een vervolgstudie, vaak op masterniveau, aan te vatten.

Beide opleidingen beschikken over een dynamische leeromgeving met een degelijk systeem van

studenten- en studieloopbaanbegeleiding en goede online faciliteiten. De campus Bijloke vormt bovendien een unieke en inspirerende omgeving voor culturele en artistieke onderdompeling.

Beide opleidingen beschikken over een systeem van toetsing dat ingebed is in het evaluatiebeleid van de HOGENT en hechten in hun evaluatie groot belang aan transparantie: de aanpak van de toetsing per vak wordt tijdens de les besproken; de evaluatievormen zijn beschreven in de studiefiches en de beoordelingscriteria zijn beschikbaar. Studenten en alumni bevestigen dat zij over alle informatie beschikken en beroep kunnen doen op docenten wanneer zij vragen hebben bij de inhoud van een toets of bij de beoordeling van hun examen.

Beide opleidingen hebben zich tijdens de COVID-19 pandemie van hun beste kant laten zien: waar nodig hebben ze nog een tandje bijgestoken; via creatieve oplossingen en heel veel overleg met elkaar en met studenten hebben de docenten en begeleiders ervoor gezorgd dat de studenten gefocust blijven op hun studie, de nodige competenties blijven ontwikkelen en op het te verwachten eindniveau afstuderen.

Naast bovenstaande gemeenschappelijke sterktes, is de commissie van oordeel dat de proef die de bachelor LTA afsluit een goede graadmeter vormt van het te bereiken eindniveau. De kracht van de eindwerken ligt in de kwaliteit van het ontwerp, de kostenraming en de planten kennis. Alle bestudeerde bachelorproeven waren van een voldoende niveau, ook de eindwerken met een minimaal slaagcijfer. De multidisciplinaire insteek vormt volgens de commissie een bijzondere meerwaarde van de banaba LO.

Naast talrijke sterke punten heeft de commissie ook enkele aandachtspunten geïdentificeerd:

- Beide opleidingen kunnen nog veel meer gebruik maken van het potentieel van de campus Bijloke voor cross-over projecten en andere vormen van samenwerking met opleidingen binnen de School of Arts;
- De beschikbare werk- en ontmoetingsruimtes op de campus voldoen momenteel niet aan de verwachtingen van studenten en docenten;
- De kwaliteit en relevantie van de bacheloropleiding LTA kan worden versterkt door meer ruimte te geven in het curriculum aan

verdieping, specialisering en individuele inkleuring;

- Het eindniveau van de bachelor LTA kan nog sterker geborgd worden door de domeinspecifieke leerresultaten te verweven in de beoordelingscriteria van de bachelorproef;
- Het profiel van de banaba LO alsook de noties van multi-, inter- en transdisciplinariteit in de studie van landschapsontwikkeling verdienen verdere explicitering;
- De positie/rol van het facet ontwerpen binnen de banaba LO kan verduidelijkt worden zodat opleiding en (kandidaat-)studenten weten wat ze van elkaar mogen verwachten;
- Het verband tussen domeinspecifieke leerresultaten, leerdoelen en evaluatievormen kan worden versterkt in de banaba LO door voor elk vak aan te geven welke DLR worden behandeld en (op eindniveau) geëvalueerd. Door te bewaken dat elke student op die evaluatiemomenten ook individueel aantoonbaar over de nodige competenties te beschikken, geeft de opleiding de zekerheid dat het eindniveau wordt geborgd.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Lisa Janssen, voorzitter

Lisa Janssen studeerde Theater-, Film- en Televisiewetenschappen aan de Universiteit Utrecht en aan de Sorbonne Nouvelle universiteit in Parijs. Lisa is directeur van evaluatiebureau AeQui. Zij is NVAO-gediplomeerd trainer van voorzitters en panels en is internationaal actief in visitaties. Tevens is zij lid van de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs in Nederland.

Patricia de Cocq, lid

Patricia de Cocq studeerde Diergeneeskunde aan de Universiteit Utrecht en promoveerde aan de Universiteit Wageningen. Sinds 2005 vervult ze onderwijs- en managementfuncties bij HAS Hogeschool in Den Bosch, waar ze momenteel directeur Leefomgeving & Natuur is.

Adrian Noortman, lid

Adrian Noortman studeerde landschapsarchitectuur aan de Universiteit Wageningen, heeft meer dan 15 jaar als landschapsarchitect gewerkt en is momenteel verbonden aan de hogeschool Van Hall Larenstein. Als senior docent ontwerpen en bestuurslid van de Dutch School of Landscape Architecture heeft Adrian een goed beeld van ontwikkelingen en opleidingen landschapsarchitectuur in Europa.

Nele Vandeneede, student-lid

Nele Vandeneede studeerde Dans aan de Fontys Hogeschool in Tilburg en volgt nu de masteropleiding Crossover Creativity aan de Hogeschool der Kunsten in Utrecht. Als klassenvertegenwoordiger en lid van de onderwijscommissie en de medezeggenschapsraad behartigt Nele de studentbelangen.

Mark Delmartino, secretaris

Mark Delmartino is zaakvoerder van MDM CONSULTANCY bv in Antwerpen. Als NVAO-gecertificeerd freelance secretaris ondersteunt hij regelmatig accreditatiepanels in Nederland en Vlaanderen.

Alle commissieleden en de secretaris hebben een verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid ingevuld en ondertekend.

Bijlage 2 Programma visitatie

Woensdag 15 december 2021

- 10.00u Voorbereidend overleg commissie
- 12.45u Gesprek met bestuur en directie
- 13.30u Showcase opleidingen
- 14.45u Gesprek met werkveld en alumni LTA
- 15.45u Gesprek met werkveld en alumni LO
- 16.45u Gesprek met docenten LTA
- 17.45u Gesprek met docenten LO
- 18.45u Terugkoppeling naar opleiding na dag 1
- 19.00u Einde dag 1

Donderdag 16 december 2021

- 09.00u Intern overleg commissie
- 09.30u Gesprek met studenten LTA
- 10.45u Gesprek met studenten LO
- 11.45u Lunch en intern overleg commissie
- 13.00u Open gesprek tussen opleidingen en commissie over Best Practices
- 14.00u Terugkoppeling met opleidingsverantwoordelijken
- 14.30u Intern overleg commissie
- 15.45u Terugkoppeling commissieoordelen aan opleiding
- 16.00u Einde visitatie

Een lijst met gesprekspartners is beschikbaar bij AeQui.

Bijlage 3 Bestudeerde documenten

Zelfevaluatie-rapport

Positiebepaling Landschaps- en tuinarchitectuur & Landschapsontwikkeling, KASK & Conservatorium, november 2021.

Het zelfevaluatie-rapport bestaat uit zeven delen:

- Inleiding
- Profiel - krachtlijnen van de opleiding
- Onderwijsproces & leeromgeving
- Studenten
- Personeel
- Conclusies en perspectieven
- Bijlagen: curriculum, domeinspecifieke leerresultaten, docenten, maatschappelijke interactie, en evaluatie in praktijkvakken

Het rapport bevat tevens hyperlinks naar relevante documenten met achtergrondinformatie voor de beoordeling van de opleiding, zoals:

- Onderwijsvisie KASK & Conservatorium
- Opleidingsprogramma's LTA en LO
- Stagereglementen LTA en LO
- Onderwijs- en examenreglement 2021-2022
- Visie kwaliteitszorg KASK & Conservatorium
- Visie internationalisering KASK & Conservatorium
- Evaluatiebeleid HOGENT
- Brochures LTA en LO
- Jurygids

Bijkomend materiaal

Tijdens de visitatie heeft de opleiding ook de volgende documenten ter beschikking gesteld:

- Procesopvolging bachelorproef studenten LTA
- Puntenlijst jurybeoordeling bachelorproef LTA
- Stagerapporten en -evaluaties LO

Afstudeerproducten

De commissie heeft de eindwerkstukken en bijbehorende beoordelingsformulieren bestudeerd van 15 studenten LTA die in 2018-2019 en 2019-2020 zijn afgestudeerd. De commissie heeft ook een representatieve opdracht van 15 studenten LO en hun respectievelijke beoordeling bestudeerd. Een lijst met studentnummers is beschikbaar bij AeQui.

VERSLAG 13 DECEMBER 2022

REFLECTIEVERSLAG BALANSMOMENT PBA LANDSCHAPS- en TUINARCHITECTUUR EN BNB LANDSCHAPSONTWIKKELING

Aanwezig:	Sylvie Van Damme (voorzitter opleidingscommissie Landschaps- en tuinarchitectuur), Filip Rathé (decaan KASK & Conservatorium), Koen Goethals (algemeen directeur HOGENT), Marc D'havé (diensthoofd kwaliteitsborging), Robin Stevens (directeur onderwijsaangelegenheden, Valérie Smet (coördinator kwaliteitszorg KASK & Conservatorium), Sven Jacobs (stafmedewerker kwaliteitszorg KASK & Conservatorium), Liesbet Van den Driessche (stafmedewerker KASK & Conservatorium)
Ad hoc:	/
Verontschuldigd:	/
Afwezig:	/
Verslaggever:	Liesbet Van den Driessche
Bijlage(n):	Balansmoment LTA en LO december 2022 definitief.pptx , Positiebepaling LTA LO DEF.pdf , Visitatierapport KASK LTA en LO 2022.pdf Actieplan LO 2021-2023 goedgekeurd Raad SCH.pdf , Actieplan LTA 2021-2023 goedgekeurd Raad SCH 21-23.pdf

Achtergrondinformatie

Op 13 december 2022 werd het balansmoment georganiseerd voor de opleidingen **Landschaps- en tuinarchitectuur** (LTA) en **landschapsontwikkeling** (LO) van de Hogeschool Gent. Dit reflectieverlag vormt daarvan de neerslag. Het balansmoment werd voorbereid op basis van de bevindingen en aanbevelingen van [het visitatierapport](#) dat de opleiding LTA/LO in maart 2022 ontving van AeQui en de verbeteracties die de opleiding zelf reeds voorgesteld had naar aanleiding van dit rapport. Dit gebeurde in dialoog tussen een afvaardiging van de opleiding Landschaps- en tuinarchitectuur en Landschapsontwikkeling -onder leiding van de decaan van School of Arts- en een afvaardiging van het management van de HOGENT onder leiding van de algemeen directeur (=de **balanscommissie**). Deze commissie kwam in consensus tot onderstaande sterke punten en aanbevelingen.

Voor de beoordeling van de opleidingen heeft de commissie gebruik gemaakt van het **Beoordelingskader opleidingsaccreditatie** op maat van de eigen regie (NVAO Vlaanderen, juni 2020). Volgens dit kader wordt de beoordeling van de opleidingskwaliteit vormgegeven op basis van drie samenhangende vragen: (i) Wat beoogt de opleiding? (ii) Hoe realiseert de opleiding dat? En (iii) Hoe wordt vastgesteld dat wat beoogd werd, gerealiseerd is?

De visitatiecommissie heeft zich in haar oordeel laten leiden door de acht kwaliteitskenmerken uit het beoordelingskader, die op hun beurt een vertaling zijn van de elementen uit de *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* (ESG) die

kwaliteitsvolle opleidingen in het hoger onderwijs typeren. De commissie heeft hierbij een waarderende aanpak gehanteerd waarbij inhoudelijke keuzes van de opleidingen niet in vraag worden gesteld maar beoordeeld op hun aansluiting bij het beoogde opleidingsprofiel. De commissie heeft gepoogd die waarderende aanpak ook te laten doorklinken in dit rapport.

De visitatiecommissie structureerde haar bevindingen aan de hand van volgende onderdelen

- 1) Leerresultaten
- 2) Curriculum
- 3) Docenten
- 4) Studentenvoorzieningen en studiebegeleiding
- 5) Beoordeling
- 6) Onderwijsleeromgeving
- 7) Studieloopbaaninformatie
- 8) Publieke toegankelijkheid van informatie

1. Toelichting LTA/LO

Via een [powerpoint](#) worden de twee opleidingen toegelicht door de opleidingscommissievoorzitter.

- Het proces richting de zelfevaluatie en de positiebepaling is goed verlopen. De visitatie diende online te gebeuren (Covid-19). Er was één visitatie voor de twee opleidingen. De opleiding heeft deze visitatie en het proces erg positief ervaren.
- De opleidingen werken vooral praktijkgericht, met aandacht voor het grafische, ontwerpen, plantenkenis ontwikkelen etc....
- Men onderlijnt dat kwaliteit een voortdurende oefening is en het actieplan continue in beweging is, zodoende is wat men vandaag voorstelt een momentopname.
- Om de visitatie voor te bereiden ging men aan de slag met **reflectiegroepen** waarna een **schrijfproces** volgde waarmee feedback en gezamenlijke reflectie de inhoud van het ZER bepaalde.
- **Het eindoordeel over beide opleidingen was positief**

Volgende onderdelen werden verder belicht, geplaatst in de structuur van de kwaliteitskenmerken. Niet elk kenmerk werd besproken tijdens het balansmoment.

Divers, andere	Profiel
	• LTA is momenteel bezig met het ontwikkelen van een mastertraject. • LO ervaart dat door de brede instroom het moeilijk is om een scherp profiel te schetsen. Men neemt dit op in '23 met de SDG's als raamwerk. • LTA & LO: de opleidingen voeren een zoektocht naar meer samenwerking binnen KASK & Conservatorium (cfr. Kansen binnen Nomadische School) om meer interdisciplinair te zijn. Een recent initiatief is het wandelpad "DWARS" dat

	werd aangemaakt aan de ingang Cloquet. Hier werkten studenten landschaps- en tuinarchitectuur samen met studenten interieurvormgeving, tekenkunst en beeldhouwkunst, in samenwerking met docent en kunstenaar Henri Jacobs. Ook komt er een gemeenschappelijke projectweek om verdere samenwerking te faciliteren.
Kwaliteitskenmerk 1 Leerresultaten	
Kwaliteitskenmerk 2 Programma (Curriculum)	• LTA heeft een robuust curriculum met een grote samenhang (verticaal en horizontaal). Dit is een duidelijke sterkte maar het maakt het curriculum soms minder flexibel. Voor GIT-studenten, zoals bv. werkstudenten maakt dit het minder werkbaar. • LTA: er gaat veel aandacht naar individualisering van het traject 'student neemt regie op over eigen ontwikkeling'. Binnen de opleiding: er is een aanzienlijk aandeel ECTS waar de student het eigen traject kan bepalen (keuzevakken, workshops etc.). • Internationalisering krijgt weinig aandacht van de visitatiecommissie, het wordt niet altijd opgemerkt door studenten doch het is zeker aanwezig in de opleiding. • LTA is nog op zoek naar mobility window naast de stage, die vaak internationaal is.
Kwaliteitskenmerk 3 Onderwijsgegenden (Docenten)	• Er is weinig tijd voor reflectie tussen docenten door een hoge werkdruk. Desalniettemin er is veel overleg, zowel formeel als informeel.
Kwaliteitskenmerk 4 Voorzieningen en studiebegeleiding	
Kwaliteitskenmerk 5 onderwijsleeromgeving	• Er is nood aan werk- en ontmoetingsruimtes voor studenten (<i>work in progress</i>). De opleiding sluit aan bij de plannen die vanuit de opleiding Interieurvormgeving werden geformuleerd en zoekt een herinrichting van bestaande ateliers alsook extra werkplekken.
Kwaliteitskenmerk 6 Beoordeling	Evaluatie • LTA en LO: Er werd rondom evaluatie al veel ontwikkeld in het kader van de programmawijzigingen en het verdere finetunen daarvan. De visitatiecommissie formuleerde hier

	toch nog werkpunten gericht op de verdere afstemming op de DLR's (bv: verweven van DLR's met criteria bachelorproef). - De opleidingen zijn bezig met dit verder te bewerkstelligen, o.a. via <i>Educational Learning Academy</i> (ELA) (collega Freek Van Deynze is hier momenteel binnen KASK & Conservatorium aan het werken onder de titel "Onderwijsinnovatie op vlak van evaluatie als toetssteen voor een versterkte learning community binnen KASK & Conservatorium"). - Momenteel worden acties voorgesteld zoals het verder koppelen aan de DLR's, breder feedback geven en het koppelen van de diversiteit aan toetsvormen. De opleiding werkt in LTA in 3BA met een spinnenwebstructuur om evaluatie visueel voor te stellen waar de beoordelingscriteria duidelijk aanwezig zijn. Men wilt dit ook graag voor 1 en 2 Ba uitrollen. Vraag vanuit de opleiding: hoe kunnen we de DLR's nog meer verweven? Vanuit de directie Onderwijsaangelegenheden kan men hierin helpen ondersteunen.
Kwaliteitskenmerk 7 (informatie) Studieloopbaan	
Kwaliteitskenmerk 8 Publieke informatie	

2. Balansmoment LTA/LO

De balanscommissie vond de PowerPoint goed en inzichtelijk gebracht. In de PowerPoint werden ook de plannen van de opleiding om om te gaan met de verbeterpunten besproken. De reflectie vanuit de balanscommissie bestond uit een aantal vragen die de leden op voorhand hadden voorbereid, aangevuld met reflectie op de gebrachte presentatie. De vragen worden gecategoriseerd vanuit de kwaliteitskenmerken.

Diverse	De visitatiecommissie adviseert een verscherping van het profiel, hoe resoneert deze opmerking bij de opleiding? Moeilijk, er is heel veel inhoud om studenten aan te brengen bij studenten die geen voorkennis hebben (cfr. geen toelatingsproef). Het is moeilijk om het profiel scherp te stellen omdat er gekozen wordt voor een brede opleiding in de eerste jaren (vindt de opleiding een sterkte om zo
----------------	--

	studenten met alle niveaus van het brede veld van de landschaps- en tuinarchitectuur in contact te brengen). Wat betekent de invoering van de master in LTA voor het profiel van de bacheloropleiding? • Het invoeren van de master is een grote en interessante uitdaging. De master kan een ontlasting betekenen van het huidige volle programma van de bachelor. Het volgt het internationaal voorbeeld alsook de noden van studenten LTA, die vaak verder studeren na het afronden van hun opleiding. <i>Opmerking Balanscommissie: Bekijken leerladder niveau 5 tot niveau 8; Zijn er beroepskwalificaties op niveau 5?</i> • De OC-voorzitter haalt de optie van 'micro degrees' aan, wat voor werkstudenten en alumni interessant kan zijn. Deze piste wordt ook binnen de Nomadische School bekeken.
Kwaliteitskenmerk 1 Leerresultaten	Hoe kan de nexus onderzoek-onderwijs worden versterkt? • De nexus kan nog meer geëxpliciteerd worden naar studenten. Studenten benoemen het niet altijd zo, maar er gebeurt in de praktijk al veel om onderzoek te integreren, alleen herkennen studenten dat niet als dusdanig. Dit blijkt HOGENT breed zo te zijn (studenten komen vaak in contact met onderzoek maar herkennen het niet als dusdanig). Hoe kan de interdisciplinariteit versterkt worden? Zijn er mogelijkheden voor samenwerking buiten KASK & Conservatorium? • LTA heeft reeds samengewerkt met bv. Groenmanagement. In regulier onderwijs wordt samenwerking soms bemoeilijkt doordat alle opleidingen vasthangen aan drukke lessenroosters en daardoor weinig flexibel zijn. • De projectweken zijn hiervoor zeer interessant, net zoals de workshops, omdat deze meer flexibiliteit toelaten. De projectweken zijn lesvrij en worden twee keer per jaar georganiseerd op niveau van KASK & Conservatorium, zo was er bijvoorbeeld een samenwerking met DEVINE, die deel uitmaken van de school of arts van HOGENT en Howest. Het inzetten op een interdisciplinaire projectweek zal dit nog versterken. • LTA probeert ook dingen te doen in kader van interdisciplinaire minor. Vorig jaar was er een gedeelde minor met ook studenten van de academische bachelors, rond de heraanleg van het pad aan de inkom van het Cloquet-gebouw, dat bleek zeer waardevol en de opleiding hoopt daar dit jaar een vervolg aan te breien.

	- LTA en LO zijn lid van het Gents architectuurplatform, samen met andere architectuuropleidingen (universiteiten). De opzet is om samen aan projecten te werken. - De opleidingen zijn continue op zoek naar samenwerkingen maar interdisciplinair samenwerken is niet altijd makkelijk binnen context opleiding (praktische en financiële overwegingen maken dat het een extra is). Via het Voorsprongfonds worden daarin nu veel stappen gezet.
Kwaliteitskenmerk 2 Programma (Curriculum)	De visitatiecommissie vraagt de opleidingen om te zoeken naar verbinding tussen studenten maar tegelijkertijd vraagt ze om het traject te individualiseren, hoe verbindt men dit? De opleiding speelt op beide punten in door het aanbieden van workshops. Dit zijn studiepunten met een divers aanbod waaruit studenten zelf kunnen kiezen (= persoonlijk traject vormgeven) én zo maken ze ook sneller contact doordat ze in kleinere groepen zitten (=verbinding). De workshop geven ook ruimte om jaarlijks andere dingen te doen doordat ze elk jaar opnieuw kunnen worden ingevuld. Dit heeft als nadeel dat als men de interessante inhoud uit workshops wil verankeren men al een jaarlijkse voorafname doet op het OLOD aangezien de inhoud niet vastgelegd zijn en het een generiek opleidingsonderdeel is.
Kwaliteitskenmerk 3 Onderwijsgevenden (Docenten)	
Kwaliteitskenmerk 4 Voorzieningen en studiebegeleiding	
Kwaliteitskenmerk 5 onderwijsleeromgeving	De ateliers als werk- en ontmoetingsruimte worden centraal geplaatst door de opleiding en ook onderschreven door de visitatiecommissie (infrastructuur). Het kan ook katalysator zijn voor samenwerking - hoe wordt dit gerealiseerd? - De opleidingen zijn op zoek naar meer ateliers: plaatsgebrek blijft een probleem (dezelfde nood is er ook bij IV, er zijn veel goed uitgedachte plannen maar er moet ook plaats zijn) - Het campusgevoel van elkaar ontmoeten moet verbeterd worden. - Er is geen ruimte waar het werk van de studenten werk kan blijven hangen. - De flexibiliteit onder collega's is groot om toch te zoeken naar oplossingen (bv gang wordt gebruikt, lockers,...) maar

	meer ruimte is zeer nodig. Er worden en werden reeds verschillende pistes onderzocht voor extra gebouwen.
Kwaliteitskenmerk 6 Beoordeling	
Kwaliteitskenmerk 7 (informatie) Studieloopbaan	
Kwaliteitskenmerk 8 Publieke informatie	

3. Concluderend

De sterke punten van de opleiding worden vastgesteld als kwaliteitswaarborgen, de aandachtspunten als aanbevelingen en afspraken. In het algemeen geeft de balanscommissie aan dat de opleiding trots kan zijn op het behaalde resultaat.

Zie ondersteunende bijlagen:

- ZER [Positiebepaling LTA LO DEF.pdf](#)
- Visitatierapport [Visitatierapport KASK LTA en LO 2022.pdf](#) Actieplan LO 2021-2023 [goedgekeurd Raad SCH.pdf](#)
- Actieplannen [Actieplan LO 2021-2023 goedgekeurd Raad SCH.pdf](#), [Actieplan LTA 2021-2023 goedgekeurd Raad SCH 21-23.pdf](#)
- Ondersteunende ppt. balansmoment [Balansmoment LTA en LO december 2022 definitief.pptx](#)
- [Opleidingsportfolio LTA en LO](#)